

POTGIETER, Everhardus J. (Zwolle 27 juni 1808 – Amsterdam 3 februari 1875).

Richtte in 1837 het tijdschrift *De Gids* op, waarin de Nederlandse cultuur van de 17de eeuw tot voorbeeld gesteld werd voor een nationale herleving (vandaar de term: nationale romantiek).

Voor de V.B. heeft Potgieter enig belang door zijn verblijf te Antwerpen van 1827 tot 1830, waar hij werkzaam was in de suikerhandel, en weldra de vertrouwde jongere vriend van Jan F. Willems werd. Hij leerde de taaltoestanden onder de hogere burgerij en bij het gewone volk kennen (onder meer op een declamatiewedstrijd in 1828, waar hij jurylid was) en werd geslingerd tussen diep pessimisme voor een elite, die haar taal, de beste waarborg voor de zelfstandigheid, versmaadde, en hoop op geleidelijke verbetering. Hij streefde naar eenheid van

de Nederlandse cultuur, zoals blijkt uit zijn *Noord en Zuid* onder Willem I, maar diende tot zijn spijt eind 1830 Antwerpen te verlaten en naar Amsterdam terug te keren: "Ik heb te lang met het ideaal Nederlander zijn gedweept, om geheel Hollander te kunnen worden in den zin die men tegenwoordig aan dit woord hecht" (1833).

Door zijn verblijf in het Zuiden koesterde hij een zekere sympathie voor de langzaam opkomende V.B. en legde daar in enkele opstellen in *De Gids* getuigenis van af: hij betreurde echter tegelijk het gebrek aan vormkracht en oorspronkelijkheid, vooral bij de Vlaamse dichters, en het tekort aan diepgang bij de behandeling van het maatschappelijk leven in al zijn veelzijdigheid bij de Vlaamse prozaschrijvers, van wie alleen Hendrik Conscience, Pieter F. van Kerckhoven en veel later de gezusters Rosalie en Virginie Loveling in zijn ogen genade vonden.

WERKEN: 'Licht- en Schaduwzijde der tegenwoordige Vlaamsche letterkunde', in *De Gids*, jg. 1 (1837), p. 27-31; - 'Een blik op de Vlaamsche letterkunde', in *De Gids*, jg. 8 (1844), p. 155-170 en p. 222-238.

LITERATUUR: J.H. Groenewegen, *Everhardus Johannes Potgieter*, 1894; - A. Verwey, *Het leven van Potgieter*, 1903; - M. Sabbe, 'Potgieter, Bakhuizen van den Brink en de wedergeboorte der Vlaamsche letterkunde na 1830', in *Verslagen en Mededelingen van de KVATL* (1931), p. 693-711; - C.C. ter Haar, *Nederland en Vlaanderen*, 1933; - L. Monteyne, 'De honderdjarige Gids en Vlaanderen', in *Verslagen en Mededelingen van de KVATL* (1937), p. 101-131; - C.G.N. de Vooys, 'Wisselwerking en samenwerking van Noord- en Zuid-Nederland, op taal- en letterkundig gebied', in *Verslagen en Mededelingen van de KVATL* (1946), p. 163-164; - J. Smit, *E.J. Potgieter 1805-1875*, 1950; - M. de Vroede, 'Willems, Potgieter en De Gids', in *Verslagen en Mededelingen van de KVATL* (1952), p. 191-235; - W. Couvreur en A. Deprez, 'Potgieters verblijf te Antwerpen in 1830. Enkele dagboekbladen', in *Verslagen en Mededelingen KANTL* (1982), p. 3-69; - A. Deprez, 'De Gids en Vlaanderen', in *De Negen tiende Eeuw*, 1988, p. 81-93.

ADA DEPREZ*